

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ ԾՆՈՐՀԱՎՈՐՈՒՄ ԵՆ ՎԵՀԱՓԱՌ ՈՒՍՈՒՑՉԻՆ

Գեղեցիկ է, երբ երկար տարիների հեռավորությունից աշակերտները համախմբվում են իրենց ուսուցչի շուրջ՝ հայտնելու իրենց երախտագիտությունը, ցույց տալու վաստակաշատ ուսուցչին, որ գուր չի վատնվել բարի շունչը, որ թափված ջանքերը պտղավորվել են՝ ժողովրդին պարգևելով արժանավոր զավակներ:

Այդ օրը հավաքվել էին Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի ումիմահայ աշակերտները՝ բոլորն էլ այսօր հասուն մարդիկ, Մայր Հայաստանում իրենց դիրքն ու պատիվը վաթելող անձինք: Եկել էին շնորհավորելու Վեհափառ Հայրապետին՝ իրենց սիրելի ուսուցչին, իր տարիների վաստակի և Հայաստանյայց Եկեղեցուն ու հայ ժողովրդին մատուցած բազմարդյուն ծառայությունների համար:

Վեհափառի բանասեր և պատմաբան աշակերտ Սուրեն Քոլանջյանը խոսք առնելով, ասաց.

«Ձերդ Սրբությունը, հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, միշտ էլ սիրով է ընդունել իր ավագ աշակերտներին: Արդեն հինգերորդ անգամն է, որ ընդունում եք մեզ, որի համար ի խորոց սրտի հայտնում ենք մեր խորին երախտագիտությունը: Սակայն, հազար ներողություն Ձեզ, որ հագիվ այսօր շատ մեծ ուշացումով է, որ կուգանք շնորհավորել Ձերդ Սրբության ծննդյան փառապանծ 80-ամյակը, մեր ժողովրդի համար 1988 թ. ընթացքում տիրող անբարենպաստ պայմանների հետևանքով:

Բացեցիք Ձեր աչքերը Ռումինիայի մայրաքաղաք Պուրեշտի հյուրընկալ հողում, ուր մեր նախնիները դարեր շարունակ խաղաղ ապաստան էին գտել: Ձեր երջանկահիշատակ Մայրիկը՝ մեր անմոռանալի Տիրամայրը, 1915 թ. Մեծ եղեռնի օրերին Ձեր վեց տարեկանի լուսանկարին Ձեր բերանից գրել էր մարգարեաշունչ տողեր.

«Անունս է Լևոնիկ
Բոլորած եմ վեց տարիք,
Մաղթեցեք դուք ի սրտե
Աստված ինձ անփորձ պահե
Որպեսզի ըլլամ քաջ արի,
Զինվոր Մայր Հայաստանի. Լևոն Պալճյան»:

Այո՛, անմոռանալի Տիրամայր, Աստված անփորձ պահեց Ձեր միևնույն օրդուն, որպեսզի Նա զինվորագրվի Մայր Հայաստանին և համայն հայությանը իբրև ուսուցիչ և իբրև հոգևոր գործիչ:

Սկսած Ձեր երիտասարդական տարիներից, Դուք չունեցաք Ձեր անձնական կյանքը, այլ այն առանց մնացորդի մվիրաբերեցիք հայ մոր սերունդների դաստիարակման գործին, հայ գրին ու Հայ Եկեղեցին: Պուրքեշի երբեմնի Միսաքյան-Քեսիմյան ազգային վարժարանի գրասեղանների վրա մեզ սովորեցրիք սիրել ճշմարտությունն ու ուսումը, աշխատասեր լինել, ամբողջ հոգով սիրել հայ ազգն ու հայ մշակույթը, մեր Հայրենիքը:

Մի երջանիկ օր Սուշավայի Հաճկատարի Ս. Աստվածածին եկեղեցուց հասաք մինչև Միածնաէջ Ս. Էջմիածնի Լուսավորչահաստատ գահը՝ իբրև 130-րդ ազգընտիր գահակալ Ամենայն Հայոց: Նոր կյանքի կոչեցիք Մայր Աթոռը և արդարորեն արժանացաք Ծինարար Հայրապետի պատվանունին: Հաճախակի Հայրապետական այցելություն տալով Ձեր հոտին, ոսկե կամուրջ ստեղծեցիք Ս. Էջմիածնի ու Հայրենիքի՝ ի սփյուռս ցրված հայության միջև: Ձուլման եզրին հասած մոր սերունդներին մոր կյանք պարզեցիք Մայր Աթոռի ու Հայրենիքի սրբազան տեսիլքով, մեկ Եկեղեցի, մեկ ազգ, մեկ Հայրենիք նշանաբանով: Ձեր վերջին իրագործումները եղան վերստեղծումը Սյունիքի թեմի, մանավանդ կյանքի կոչեցիք Արցախի մոր թեմը:

Այսօր Ձեր ավագ աշակերտները ամբողջ սրտով Ձեզ մաղթում են, որ Խորհրդային Միության ժողովրդական պատգամավորի Ձեր բարձր աթոռից կարողանաք տեսնել Արցախի արդար հարցի լուծումը, նրա միացումը Մայր Հայաստանի հետ, դրանով սրբագործելով մեր բյուրավոր մահատակների իղձերը:

Թանկագին ուսուցիչ, այսօր թե՛ Հայրենիքում, թե՛ Սփյուռքում Ձեր աշակերտները, Ձեր մեծ օրինակից ներշնչված, իրենց ուժերի ներածին չափով լծված են ազգանվեր ու հայրենաճակեր աշխատանքների: Մեծ պատիվ է մեզ համար նշել, որ Ձեր աշակերտությանից Վարդուհի Վարդերեսյանը արժանի կերպով ստացավ Խորհրդային Միության ժողովրդական դերասանուհու բարձր կոչումը: Ձեր աշակերտներից է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի ազգագրության, հնագիտության ինստիտուտի տնօրենը, կան բարձր ուսումնական հաստատությունների ամբիոնի վարիչներ, գիտության դոկտորներ, թեկնածուներ, մկարչուհի, ինժեներներ, ուսուցիչներ, արհեստավոր վարպետներ և այլն:

Աշխարհում ցրված Ձեր բոլոր աշակերտների անունից Ձեզ ի խորոց սրտի ցանկանում ենք արևշատություն՝ հայ ժողովրդի իղձերի պսակումը տեսնելու համար: Դուք դարձյալ պետք է կոչվեք մեր ամենաներջանիկ Հայրապետը: Հարգանք, պատիվ Ձեզ»:

Ապա սրտագին խոսք ասաց Խորհրդային Միության ժողովրդական արտիստ, դերասանուհի Վարդուհի Վարդերեսյանը:

ՏԳՆ ԿԱԳԱՐԱՅԱԿԻՆԻՆՈՐ ԵՎ ՇԱՊՈՐԴԻՆԻ
ՎԵՂԱՓԱՆՈՐ ԻՐ ԱՇՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

«Անթիվ են մարդկային սրտում հույզերը և, ավա՛ղ, սահմանափակ մարդկային լեզվի հնարավորությունները՝ ընդհանուր զգացումները արտահայտելու համար: Եվ հիմա դժվար է գտնել բառեր՝ Վեհափառի անձն ու գործը գեթ մոտավոր չափով դրվատելու համար: Ինձ համար առավել դժվար է և այն պատճառով, որ ես մանկությանս անուրախ, անարե տարիներին բախտ եմ ունեցել աշակերտը լինելու մեր Սրբազնագույն Հոր, և աշակերտի առ ուսուցիչն ունեցած ակնածանքը նույնպես կաշկանդում է գրիչս: Սոսկ ուսուցիչ չի եղել Վեհափառը ինձ համար սովորական իմաստով, եղել է խավարը ցրող լուսավոր մի ջահ, լուսավորել իմ և ինձ մեզն որբուկների ճամփան, և ես իմացել եմ մի մեծ ճշմարտություն, թե ով եմ, որտեղից եմ գալիս և դեպի ուր պիտի գնամ:

Այսօր էլ այս դառն ու դժնի ժամանակներում, երբ վիշտն ու ցավը սպառնում է շնչահեղձ անել մեր աղետավոր ժողովրդին, շտապում եմ Վեհափառին տեսնելու... Որպիսի՜ անդորր, որպիսի՜ խաղաղություն կա նրա դեմքին, որքա՛ն իմաստություն խոսքի ու խորհուրդների մեջ, գոյատևումի որքա՛ն հավատք աստվածահմա նրա անձի մեջ: Այս է, որ Վեհափառից փոխանցվում է հայ քրիստոնյա մարդկանց, պահում հայության անկոտրում ոգին:

Մի կատարյալ քառս կլիներ աշխարհը, եթե ժամանակի մեծ հատվածների սահմանազիխն չհայտնվեին ժողովրդի ճանապարհը լուսավորող ջահերը, իմաստուն այրերը: Ահա այսպիսին է հայոց Հովվապետը, որի օրհնյալ ծնունդի առիթով աղոթք են մրմնջում շուրթերս. «Հայր մեր, որ յերկինս ես...»:

Երկա՛ր արև Վեհափառին մեր, երկա՛ր արև Հայաստան աշխարհին, հավերժություն ժողովրդին հայոց»:

Հետո ձայն խնդրեց Երևանի Մխիթար Հերացու անվան բժշկական ինստիտուտի ամբիոնի վարիչ Հակոբ Առաքելյանը.

«Ձերդ Սրբություն, սիրելի Ուսուցիչ,

Այսօր հինգերորդ անգամն է, որ հայրենաբնակ Ձեր նախնին աշակերտները եկել են ողջունելու Ձեզ: Այսօր, ինչպես ամեն անգամ ասելու՝ նոր խոսք ունենք, քանզի Ձեզ քնորոշ երիտասարդական ավյունով Դուք ծավալում եք բեղմնավոր և բազմակողմանի գործունեություն: Միայն վերջին մեկ և կես տարում շարունակելով և զարգացնելով մեր Հայ Առաքելական Լուսավորչական Եկեղեցու պատմական ավանդույթները, Դուք, որպես ժողովրդի հոգևոր Հովիվ, Ձեր ձայնը միացրիք մեր ժողովրդի արդար պահանջին՝ Արցախը Մայր Հայաստանին միավորելու, սարսափելի արհավիրքի օրերին եղաք ժողովրդի հետ, կիսեցիք նրա ողբը, գոտեպնդեցիք, հույս ներշնչեցիք հարյուր հազարավոր սգավորներին ու աղետյալներին: Մեր ժողովրդի համար այս ճակատագրական օրերին Ձերդ Սրբությունը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, և Մեծի Տանն Կիլիկիո Ն .Ս. Կաթողիկոս Գարեգին Բ-ը իմաստությամբ և խոհեմությամբ հաշտության ուղին հարթեցիք և երկու Հայրապետներդ հովվական առաքելություն ձեռնարկեցիք Սփյուռքի հայաշատ գաղութները...

Ձերդ Սրբության բազմակողմանի և բեղմնավոր գործունեության շնորհիվ մեր երկրի և արտասահմանի ժողովուրդները ավելի լավ են ճանաչում

Բայ ժողովրդին, նրա հնադարյա Եկեղեցին, պատմությունը, մշակույթը, նրա իղձերը:

Ամեն անգամ, երբ մեր հանրապետությունում կամ նրա սահմաններից դուրս Ձեր մասին հարգանքով և պատկառանքով են խոսում, այսօրվա հավաքին ներկաներից յուրաքանչյուրն անպայման հպարտությամբ ասում ենք, որ եղել ենք Ձեր աշակերտները և զգում ենք, որ մեր նկատմամբ վերաբերմունքն ավելի հարգալի է դառնում...»:

Ապա սրտառույ խոսքով հանդես եկավ երկար տարիներ Արխագիայում հայ սերունդների դաստիարակությամբ իր կյանքը անկրած Մադեն Սանթուրջյանը.

«Սիրելի Ուսուցիչ,

Ծանկանում եմ Ձեզ երկար կյանք ու բեղմնավոր գործունեություն: Դուք համաշխարհային համբավ ունեցող հոգևոր ու ազգային գործիչ եք: Ձեր դերը մեծ է աշխարհում խաղաղության պահպանման գործում, սփյուռքահայության հետ հոգևոր կապերի ստեղծման ու խորացման հարցում:

Ես հպարտ եմ, որ Ձեր աշակերտութիւնն եմ եղել և սովորել եմ այն վարժարանում, որտեղ և դուք եք սովորել ու ապա դասավանդել: Հոգուս մոտ զգալով Ձեզ, համարձակվում եմ հայտնել իմ մտորումները և ինձ հուզող մի շարք կարևոր և նուրբ հարցեր...

Երկար ժամանակ ընտանեկան պայմաններից ելնելով, բացակայել եմ Հայաստանից, համարյա 30 տարի լուսավորչական աշխատանք եմ կատարել Արխագիայի հայկական դպրոցներում (Գագրայում և նրա շրջանի դըսրոցներում), շփվել եմ տեղի հայության հետ:

Արխագիայում ապրում եմ 100.000-ից ավելի հայրենասեր հայեր, որոնց պատմությունը գալիս է դեռևս վաղ միջնադարից և որոնք հայկական բնօրրանից հեռու՝ պահպանել են իրենց լեզուն ու սովորությունները: Գոյություն ունեն հայկական դպրոցներ, սակայն աշակերտության քանակը տարեց-տարի նվազում է, Հայաստանը ուղարկում է դասագրքեր և ... վերջ: Հայության հոգևոր կապը Մայր Հայաստանի հետ անբավարար է:

Ես գտնում եմ, որ չպետք է բավարարվել միայն արտասահմանյան Սփյուռքի հարցերը որոշելով, այլ ուշադրություն պետք է դարձնել նաև մեր ներքին Սփյուռքի վրա, այն հսկայական գաղթօջախների վրա, որոնք այժմ, ավելի քան երբևիցե, հոգևոր սննդի կարիք ունեն, մշակութային նշանավոր մտավորականների և հասարակական գործիչների հետ հանդիպումների, հայ մշակույթի պահպանմանը և տարածմանը, հայապահպանությանը և Հայրենիք—«Սփյուռք» կապերի ամրապնդմանը: Այո, դա մեր «ներքին Սփյուռք»-ն է և օգնության կարիք ունի, քանի որ այդտեղ ժամանակին գործել են հայկական եկեղեցիները, հայկական թատրոնը, աշխատել և թերթ է լույս ընծայել հայկական տպարանը, սակայն անհատի պաշտամունքի տարիներին փակվել են և այդպես էլ մնացել են մինչև օրս:

Թիֆլիսում հրատարակվող «Սովետական Վրաստան» թերթը համարյա չի արտացոլում Արխագիայում ապրող 100.000 հայերի կյանքն ու հուզող հարցերը: Արխագիայում ապրող հայերը չգիտեն իրենց ժողովրդի պատմությունը, քանի որ այն դպրոցներում չի դասավանդվում: Հայերին միացնող մի ընդհանուր կապ գոյություն չունի, հայկական դպրոցների աշակերտության քանակը նվազում է: Պետք է բացահայտել ու կանխել այն

բոլոր հանգամանքները, որոնք այդ խոշոր հայկական «ներքին Սփյուռք»-ի ծերացման, նորացման ու քայքայման պատճառն են հանդիսանում:

Եվ վերջապես՝ չէ՞ որ Միության մեջ սփռված հայկական օջախների պատմությունն ու գոյությունը հայ ժողովրդի պատմությունն ամբողջացնող և հայապահպանման բաղադրյալ մասերից մեկն է, որը խիստ կարիք ունի ուղղորդության:

Վեհափառ Տեր, ինչպես հայտնի է, հայկական Եկեղեցին իր ժողովրդի հարատևության, պահպանման հարցում ունի դարավոր փորձ և, այժմ ևս, մեծ է նրա դերը»:

Վերջում ջերմ շնորհակալության խոսք ասաց և իր աշակերտներին նույն եռանդով ոգևորեց Ուսուցիչը՝ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը:

